

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Pandeminin Yüz Yüze Eğitimde Öğrenci Davranışlarına Etkisine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Students' Views on the Effect of Pandemic on Student Behaviours in Face-to-Face Education

Cihat YAŞAROĞLU*
Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN**

Makale Türü/ Article Information/ Информация о Статье: Araştırma Makalesi/ Research Article/ Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Yaşaroğlu, C. ve Behlül Erkan, H. Ş. (2023). Pandeminin yüz yüze eğitimde öğrenci davranışlarına etkisine ilişkin öğrenci görüşleri. *Kesit Akademi Dergisi*, 9 (36), 521-539.

10.29228/kesit.70680

Geliş/ Submitted/ Отправлено: 16.06.2023
Kabul/ Accepted/ Принимать: 11.09.2023
Yayın/ Published/ Опубликованный: 25.09.2023

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır. This article was checked by Intihal.net. Эта статья была проверена Интихал.нет Bu makale Creative Commons lisansı altındadır. This article is under the Creative Commons license. Это произведение доступно по лицензии Creative Commons.

*✉ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Türkiye, cyasaroglu13@gmail.com

**✉ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye, hillbehl@gmail.com

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Pandeminin Yüz Yüze Eğitimde Öğrenci Davranışlarına Etkisine İlişkin
Öğrenci Görüşleri

*Students' Views on the Effect of Pandemic on Student Behaviours in
Face-to-Face Education*

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU
Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

Öz: Eğitim ve öğretimden uzak kalınan zaman dilimlerinden sonra sınıf ortamına dönen öğrencilerde çeşitli davranış değişiklikleri gözlemlenebilir. Pandemi dönemi, öğrencilerin eve kapanmak zorunda oldukları, eğitimlerin online devam ettiği bir dönem olarak tüm dünyada etkisini gösterdi. Eğitim öğretimin devam etmesi için çeşitli tedbirler alınmış olmasına rağmen yine de bu dönemde eğitimde aksamalar baş göstermektedir. Bu dönem, elbette ki ilerleyen zaman dilimlerinde öğrenciler üzerinde çeşitli olumsuz özellikler de ortaya çıkarabilecek etkilere sahiptir. Dolayısıyla online eğitimin daha sonra yüz yüze eğitime geçildikten sonra ne tür etkilerinin olduğu araştırma konusudur. Bu araştırma, pandemi dönemi boyunca evden online olarak derse katılım gösteren ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yeniden sınıf ortamında yüz yüze eğitime geçtikten sonra okula uyum, ödev yapma alışkanlıkları ve sınıf içi iletişimde ne tür değişim yaşamış olabileceklerine yönelik öğrencilerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Yapılan analizlerde katılımcı görüşlerine göre pandemi döneminden sonra sınıf ortamında çeşitli uyum problemleri yaşadıkları, ödev yapma alışkanlığında farklılık olmadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin pandemi sürecinde akranlarından ve öğretmenlerinden uzak kalması sebebiyle özlemlerinin ve sevgilerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim bilimleri, temel eğitim, online eğitim, sosyal uyum, pandemi sonrası eğitim, yüz yüze eğitim.

Abstract: Various behavioural changes can be observed in students who return to the classroom environment after periods of time away from educa-

tion and training. The pandemic period showed its effect all over the world as a period when students had to stay at home and education continued online. Although various measures have been taken to continue education, there are still disruptions in education during this period. This period, of course, has effects that can reveal various negative features on students in the future. The pandemic period was also a period of time when students tried to continue teaching online and stayed away from the classroom environment. Therefore, what kind of effects online education has after the transition to face-to-face education is the subject of research. This study aims to reveal students' views on what kind of changes they may have experienced in school adaptation, homework habits, and classroom communication after primary school 3rd and 4th grade students who attended classes online from home during the pandemic period switched back to face-to-face education in the classroom environment. In the study, phenomenological design, one of the qualitative research methods, was used. The study group of this research was determined by maximum diversity sampling, one of the purposeful sampling methods. The data collection tool of the study is a semi-structured interview form created by the researchers. According to the analyses, it was concluded that the participants had various adaptation problems in the classroom environment after the pandemic period and that there was no difference in homework habits. It was concluded that students' longing and love increased due to being away from their peers and teachers during the pandemic process.

Keywords: Educational sciences, primary education, online education, social cohesion, post-pandemic education, face-to-face education.

Giriş

İnsanlık, tarih boyunca birçok kez kriz ve felaketlerle karşılaşmıştır. Yeni tip koronavirus (COVID-19) salgını da bu felaketlerden biridir. Pandemi ile birlikte sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal faaliyetlerimizde değişiklikler meydana gelmiştir. UNESCO'nun verilerine dayalı olarak okulların küresel olarak kapatılmasıyla birlikte, 191 ülkede 1, 5 milyardan fazla öğrenci, diğer bir deyişle dünya öğrenci nüfusunun %87'sinin bu eğitim kesintisinden etkilendiği bilinmektedir (UNESCO, 2020). Okulların kapalı kalma süreleri ile birlikte çeşitli riskler de baş göstermiştir. COVID-19 pandemisi özellikle eğitim faaliyetlerimizi doğrudan etkilemiş ve beraberinde bazı kaygıları da getirmiştir. Türkiye'de 18 milyonu aşkın öğrenci ve 950 bini aşkın öğretmen bu süreçten olumsuz etkilenmiştir¹ (TEDMEM, 2020, 2021; UNESCO, 2020).

Pandemi döneminde, Amerika'da üniversite öncesi eğitim kademelerinde öğrencilerinin yaklaşık yüzde 60'ının 2020-21 öğretim yılına tamamen uzaktan başladığı tahmin edilmektedir. Diğer yüzde 20'lik bir kesim uzaktan ve yüz yüze sınıflardan

¹ URL1

oluşan hibrit bir modelle okula başlarken, kalan yüzde 20 ise tam zamanlı olarak yüz yüze sınıflara döndüğü tahmin edilmektedir (Dorn vd., 2020).

127 ülkedeki pandemi dönemi eğitim uygulamaları incelendiğinde kısa vadede öğrenme erişimini artırmaya yönelik girişimler olsa bile, dijital kanallar tüm çocuklara, özellikle de en dezavantajlı olanlara ulaşmak için yeterli olmadığı görülmektedir (Dreesen vd., 2020). Eğitimin aksamaması için alınan çeşitli tedbirlere rağmen akranları ya da öğretmenleriyle yüz yüze iletişim kurma olasılıklarının çevrimiçiye kıyasla çok daha yüksek olduğu ilkökul çağındaki çocukların sınıf deneyimine ihtiyaç duydukları da belirtilmektedir (Di Pietro vd., 2020). Çevrimiçi kurslara katılan öğrencilerin izleme ve değerlendirme eksikliği, bu kursların deneyiminin verimsizliği, istikrarsız ağ sinyalleri ve uzak kırsal alanlarda genellikle ağ bulunmaması nedeniyle, birçok ebeveyn, öğrenci ve öğretmen çevrimiçi öğrenmenin etkililiğinden şikayet etmişlerdir. Bu etkilerin bilinçsiz akıllı telefon/internet bağımlılığı da dahil olmak üzere çocuk ve ergenlerde ruhsal sıkıntılara neden olabileceği de yapılan değerlendirmeler arasında yer almaktadır (Duan vd., 2020). Pandemi döneminde kapanma süresince sürdürülen online öğretimde, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin uzaması nedeniyle ciddi bir motivasyon kaybı içinde oldukları da tespit edilmiştir (EBSAM, 2021).

Ayrıca COVID-19 sürecinden sonra öğrenci ve öğretmenlerin uzun bir aradan sonra okula alışmakta zorlanacakları tahmin edilmiştir (Haşiloğlu vd., 2020). Pandemi sırasında çocukların sosyal çevrelerinde yaşanan hızlı dönüşümün yanı sıra okulların kapanması, eğlence merkezlerinin ve parkların kapatılması ve spor faaliyetlerinin iptal edilmesi gibi çocukların gelişimini şekillendirebilecek faaliyetlerdeki değişiklikler göz önüne alındığında, COVID-19 pandemisi birçok çocuğun hayatında bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir (Hernández & Jabbari, 2022). Formal eğitime verilen aralarda öğrencilerin ders çalışma ve öğrenme faaliyetlerinde düşüşler meydana gelebilmektedir. Okula yeniden başladıkları dönemde öğrencilerin öğrenme seviyelerinin müfredat ile eşgüdüm içerisinde olmaması ve buna bağlı olarak uyum sağlamada yaşanan sorunlar nedeniyle öğrenciler öğrenme kayıpları yaşayabilmektedir (Baz, 2021). Diğer yandan okulların belli bir süre fiziksel olarak kapalı olması ve yüz yüze iletişim eksikliği, öğrencilerin öğrenme faaliyetlerine katılma konusunda daha az dışsal motivasyona sahip olmalarına neden olabilir (Di Pietro vd., 2020). Bu ve benzeri sorunları ortadan kaldırmak için pandemi süreçlerinin dikkate alınarak öğrenci refahı için de destek olunması gerektiği de uzmanlar tarafından önerilmektedir (Reimers, 2021).

Pandemi döneminin, öğrencilerin bazı sosyal becerilerinin değişmesine neden olduğu/olacağı tahmin edilmektedir. Sosyal beceri, sosyal bilimlerde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Bu kavram daha çok karmaşık kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan davranışlarla alakalıdır. İyi ya da uygun bir sosyal ilişki, kısa ve uzun vadeli kişisel ya da kişilerarası memnuniyeti tanımlamakta olup sosyal beceriler öğrenilmiş davranışla-

rı kapsamaktadır (Michelson vd., 2013). Soru sorma- cevap verme, başkalarına karşı pozitif tutum, başkalarına yardım, karşılıklı konuşmalar yapma, dikkat çekme (Merrell & Gimpel, 2014) gibi sosyal becerilerin öğrenilmiş sosyal yetenekler ve stratejiler olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle, beceri terimi geniş anlamda kullanılmaktadır. Belirli bir sosyal yetenek veya beceriyi tam olarak neyin oluşturduğu, kişiler arası iletişimi düzenleyen belirli sosyal ve kültürel normlar tarafından yönetilir. Daha fazla sosyal beceriye sahip olmak sosyal açıdan hem avantajlıdır hem de bir dereceye kadar sosyal açıdan arzu edilen bir durum olabilir (Riggio, 1986). Güçlü sosyal becerilere sahip olmak daha iyi psikolojik esenlikle ilişkili olup (Segrin & Taylor, 2007) sosyal becerilerin bilişsel beceriler ve okul başarısıyla olumlu yönde ilişkili olduğunu gösteren önemli kanıtlar vardır (Di Pietro vd., 2020). Tıp öğrencileri ile yapılan bir çalışmada çevrimiçi eğitimin sosyal yeterlilikleri artırma açısından yüz yüze öğrenmeye göre daha az etkili bulunmuştur (Baçzek vd., 2021).

İlgili çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin pandemi döneminde çeşitli derslerde öğrenme kayıpları (Ferah-Özcan ve Saydam, 2022), öğrenmeyi oluşturma, sürdürme ve geliştirmede güçlük yaşama, yeniden okula dönmede isteksizlik gibi problemler (Sarı ve Nayır, 2020) yaşadıkları, içsel ve dışsal motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiği, akademik konulara yönelik ilgi ve isteksizliklerin olduğu (Tekin, 2020), öğrencilerin kalabalık ev ortamlarında derse bağlanmalarından kaynaklı odaklanma sorunu (Akbal ve Akbal, 2020) yaşadıkları, motivasyon eksikliği, okuma isteksizliği, dikkat dağınıklığı ve okul-arkadaş özlemi (Karalı vd., 2021) gibi bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca yine pandemideki eğitim öğretim faaliyetlerini farklı açılardan inceleyen çeşitli araştırmalar da (Akıncı ve Pişkin-Tunç, 2021; Akkaş – Baysal ve Ocak, 2020; Bakioğlu ve Çevik, 2020; Bayburtlu, 2020; Dursun, 2020; Yaşaroğlu ve Gelmez, 2022) yürütülmüştür. Bu araştırmanın amacı ile doğrudan bağlantılı olacak şekilde, online eğitim sürecinin daha sonra yüz yüze sınıf ortamındaki etkisine yönelik öğretmen görüşlerini inceleyen araştırmalar da (Canoğulları vd., 2022; Dolu vd., 2022; İncetaş ve Kaf, 2022; Tarlakazan ve Tarlakazan, 2021; Ünal, 2022) literatürde yer almaktadır.

Literatürde pandemi döneminde okulun kapalı olması sebebiyle bu dönemin yüz yüze eğitimdeki öğrenci davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini inceleyen araştırmalara ise rastlanmamıştır. Pandemi, farklı popülasyonları ve okul sistemlerini farklı şekilde etkilediğinden, uygun bir eğitim yanıtı geliştirmenin ilk adımı, öğrenciler, öğretmenler ve eğitim sisteminin kendisi üzerindeki bu etkilerin gerçek doğasını tespit etmek (Reimers, 2021) olduğu dikkate alınarak pandemi sürecindeki online eğitim sonrası yüz yüze eğitimde sınıf ortamında ne tür değişikliklerin yaşandığı, araştırılması gereken bir konudur. Dolayısıyla bu çalışmanın bu boyutuyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, pandemi dönemi boyunca evden online olarak derslere katılım

gösteren ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yeniden sınıf ortamında yüz yüze eğitime geçtikten sonra sınıf/okul ortamında sosyal uyum, ödev yapma, öğretmen ve akranları ile iletişimlerinin nasıl olduğuna ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşabilmek adına aşağıdaki araştırma sorusuna cevap aranmıştır:

Yeniden yüz yüze eğitime geçen ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin okul ortamına uyum sağlama, ödev yapma, arkadaşlık ilişkileri ve öğretmenleriyle ilişkilerinde farklılaşmalara ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma olgubilim deseninde nitel bir araştırmadır. Olgubilim çalışmalarında genellikle bir olguya ilişkin bireysel algıların ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olguya ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2013). Olgubilim araştırmaları nitel araştırmaların doğasına uygun olarak kesin ve genellenebilir sonuçlar ortaya çıkarmayabilir. Ancak bu olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayacak örnekler, açıklamalar ve yaşantılar ortaya koyabilir. Bu yönüyle hem bilimsel alan yazına hem de uygulamaya önemli katkılar getirebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008) Bu araştırmada, pandemi dönemi boyunca evden online derslere katılım gösteren öğrencilerin deneyimlerinden yararlanmak ve canlı derslerin yüz yüze eğitime etkisini belirlemek için öğrenci görüşlerine başvurulduğu için olgubilim deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay erişilebilir örnekleme ile belirlenen 2021-2022 öğretim yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bir ilin üç farklı devlet okulunda öğrenim gören 25 ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerden 9'u kız 16'sı erkek, sınıf seviyesine göre ise 14'ü 3 ve 11'i 4. sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularına sonda sorular da eklenerek örnekler ve açıklamalar alabilmek mümkün olabilmiştir. Böylelikle görüşmede detaya inilebilmiştir. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle kapsamı belirlemek için ilgili alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Ardından soruların anlaşılabilirliğini tespit edebilmek için ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileriyle ve sınıf öğretmenleriyle görüşme yapılmıştır. Bunun sonucunda soruların katılımcılar tarafından anlaşılabilir olduğu görülmüştür. Hazırlanan soruların kapsam geçerliğini sağlayabilmek amacıyla

iki (2) uzman görüşüne başvurulmuştur. Alanında uzman bir akademisyen ve sınıf eğitimi alanında uzmanlık yapmış bir sınıf öğretmenin görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşlerine göre görüşme sorularına son hâli verilmiştir.

Araştırmanın veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcı öğrencinin cinsiyet ve sınıf seviyelerini belirlemeyi amaçlayan iki soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise pandemi dönemindeki online eğitimin yüz yüze eğitime etkisini belirlemeyi amaçlayan altı adet görüşme sorusu bulunmaktadır. Sorular pandemi dönemi boyunca evden online olarak derslere katılım gösteren öğrencilerin, yeniden sınıf ortamında yüz yüze eğitime geçtikten sonra okula uyum, ödev yapma, öğretmenleri ve arkadaşları ile olan iletişim, öğrencilerin kendi aralarındaki iletişimlerinde ne düzeyde farklılıkların olabileceğine ilişkin görüşlerini ortaya koymaya dönük olarak hazırlanmıştır.

Araştırma Süreci

Araştırmaya başlamadan önce İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 24.03.2022 tarihli 6. oturumunun 25 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır. Ayrıca görüşme öncesinde öğrenci velisinden de izin alınmıştır. Gönüllü katılımcılar ile okulda ders saatinde görüşülmüştür. Görüşme sessiz ve katılımcının rahat edeceği bir sınıf ortamında baş başa gerçekleşmiştir. Görüşme öncesi öğrenciye araştırmanın amacından bahsedilmiştir. Bireysel görüşmeler ortalama 10 dakika sürmüştür. Görüşmeler toplamda 3 günde tamamlanmıştır. Yapılan görüşmenin gizliliği ve üçüncü bir şahıs tarafından paylaşılmayacağı konusunda katılımcıya bilgi verilmiştir. Görüşme sırasında notlar alınmış daha sonra bu notlar yazılı dokümana dönüştürülmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmış ve zaman zaman katılımcıların verdikleri ifadelerden alıntılar yapılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizi tümevarımcı bir analiz türü olması sebebi ile araştırılan olgu veya olayın kökenlerine odaklanır. Kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılır.

Görüşme, gözlem veya dokümanlar yoluyla elde edilen nitel araştırma verilerinin analiz süreci kaynaklara göre farklılık gösterse de ortak olan şu üç aşamadan bahsedebiliriz (Baltacı, 2017; Şimşek ve Yıldırım, 2008):

Verilerin kodlanması sürecinde elde edilen içerik anlamlı parçalara ayrılır, bu parçaların ya da bölümlerin ne ifade ettiği anlaşılmaya çalışılır. Kendi içinde tutarlı ve

anlamalı olan bu bölümler isimlendirilir, yani kodlanır. Kodlar içeriğin en küçük anlam-
lı parçasıdır. *Kategori ve temaların belirlenmesi* aşamasında başlangıç kategorileri bütün
kodlar okunduktan sonra ilgili olan iki ya da daha fazla kodun bir araya getirilmesiyle
oluşturulur. Kategoriler oluştururken bütün kodların kullanılması zorunlu değildir.
Önemli görülmeyen kodların gerekiyorsa silinmesi veya başka bir kodla birleştirilerek
yeni bir kategori başlığı altında sınıflandırılması gerekebilir (Cresswell, 2013). Bazı
çalışmalarda tema kavramı, ana kategori olarak kullanılabilir. Buradan da anla-
şıldığı üzere temalar kategorilerin daha soyut ve kapsayıcı halidir. *Bulguların tanımlan-
ması ve yorumlanmasında* ise kodlamalar yapıp kategori ve temalar oluşturulduktan
sonra bulguların tanımlanması ve yorumlanması yapılabilir.

Analiz yapılmadan önce görüşme formuna verilen yanıtlar not edilmiş ve veri-
len yanıtların soru başlıklarının altında toplanması sağlanmıştır. Çalışmaya katılan
öğrencilerin kişisel bilgilerini korumak adına öğrenci isimleri Ö1, Ö2, Ö3 ... şeklinde
kodlanmıştır. Kodlamada veri kaybı yaşanmaması adına kodlama cümle cümle yapılmıştır.
Kodlama yapılırken olası görüşler ve açıklamalar da eklenmiştir. Kodlama so-
nucunda oluşan kodlar tek tek incelenmiştir. Kodlar kavram/kategori etrafında birleşti-
rip aralarındaki ilişkileri gösterilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan tablolar
oluşturularak analiz tamamlanmıştır.

Bulgular

Bulgular başlığı altında, elde edilen verilerin analizinden ulaşılan temalar su-
nulmuş ve yorumlanmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Analiz sonucu ulaşılan kategoriler

Uyum Sorunlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “*Pandemi dönemi boyunca evden online olarak derslere katılım gösteren ilkökul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin yeniden sınıf ortamında yüz yüze eğitime geçtikten sonra okul ortamına uyum sağlama açısından karşılaştıkları problemler nedir?*” sorusuna yönelik olarak hazırlanan “*Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim pandemi sonrası yeni eğitim öğretim yılında okul ortamına uyumunuzu etkiledi mi? Neden?*” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri analiz edilerek Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Pandemi Dönemindeki Online Eğitimin Okul Ortamına Uyumuna Etkisi

Kategori	f
Etki yok	14
Kurallara uymakta güçlük	7
Akademik becerilerde sorun	4
Özgüven eksikliği	2

Tablo 1’de pandemi dönemindeki online eğitimin okul ortamına uyum sağlama etkisine ilişkin öğrenci görüşleri analiz edilerek “Etki yok”, “Kurallara uymakta güçlük”, “Özgüven eksikliği” ve “Akademik beceriler” kodlarına ulaşılmıştır.

Tabloya bakıldığında 25 öğrenciden 14’ü, pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin pandemi sonrası yeni eğitim öğretim yılında okul ortamına uyumunu etkilemediğini belirtmiştir. Bununla beraber bazı öğrenciler,

“Okul açılınca çok eğlendim.” (Ö3)

“Okul açılınca çok sevindim.” (Ö4) cevaplarını vermişlerdir.

Tabloya göre pandemi dönemindeki online eğitimin yüz yüze eğitim üzerindeki etkisi en fazla kurallara uyma kategorisinde görülmüştür. Örnek olarak *“Okula geç kalıyorum”* (Ö10, Ö12, Ö25) cevabını vermelerinden dolayı *“Okula zamanında gelme.”* kuralına uymakta güçlük çektiklerini söyleyebiliriz.

Diğer yandan *“Sınıfta uzun süre oturmaktan sıkıldım.”* (Ö17); *“Sınıfta uslu durmamız gerekiyor. Evde ders sırasında gezindiğim için sınıfta uzun süre oturmak beni sıkıyor.”* (Ö18) şeklinde cevap vermişlerdir. Bu cevaplardan yola çıkarak pandemi döneminde evde eğitim gören öğrencinin ev ortamından sınıf ortamına geçiş sürecinde uyum sağlamakta zorlandığını söyleyebiliriz.

Akademik beceriler kategorisinde sorun yaşayan öğrencilerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Birazcık etkiledi. Derslerde çok yazı yazıyoruz. Bu beni zorladı. Özellikle yazılanlara yetişemediğim için zorlandım.” (Ö7)

“Evet biraz etkiledi. Dersleri anlamakta zorlandım ve dersler farklı geldi. Okul kurallarına uymakta zorluk yaşadım.” (Ö10)

“Mesela sınıfta çok yazı yazmaktan sıkıldım.” (Ö17)

“Evet etkiledi. Çünkü canlı dersler sırasında sadece öğretmenimiz konuşuyordu. Arkadaşlarımın mikrofonu kapalıydı. Dersleri dikkatli dinliyordum. Ama sınıfta derste çok gürültü

oluyor. Gürültü olunca odaklanamıyorum.” (Ö19)

Yine Tablo 1’e bakıldığında 2 öğrencinin özgüven kategorisinde güçlük çektiği görülmektedir. Bu görüşü bildiren öğrenciler şunları söylemiştir:

“Okula gelince uzun süre arkadaşlarımla görüşemediğim için utandım.” (Ö15)

“Snavlarda heyecanlandım.” (Ö20)

Ödev Yapma Alışkanlığına Etkiye İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu alt probleminde pandemi sonrası yeni eğitim öğretim yılında ödev yapma alışkanlığında bir değişiklik olup olmadığı, olduyorsa ne tür problemlerin yaşandığına ilişkin öğrenci görüşleri analiz edilerek Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Pandemi Dönemindeki Online Eğitimin Ödev Yapma Davranışına Etkisi

Kategori	f
Değişiklik yok	16
Ödev yapmada artış	5
Ödev yapmada azalış	4

Tablo 2’de pandemi dönemindeki online eğitimin ödev yapma alışkanlığı açısından etkisine ilişkin öğrenci görüşleri analiz edilerek “Değişiklik yok”, “Ödev yapmada artış” ve “Ödev yapmada azalış” kategorilerine ulaşılmıştır.

Buna göre “Değişiklik yok” kategorisinde 16 öğrenci pandemi dönemindeki online eğitim sonrası ödev yapma alışkanlığında bir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Bu görüşü bildiren öğrenciler ödevlerini, pandemi öncesinde de sonrasında da düzenli olarak yaptıklarını belirtmişlerdir.

“Hayır olmadı. Çünkü geçen sene öğretmenim whatsapp’tan ödevler atıyordu bende yapıyordum. Bu sene de aynı şekilde ödevlerimi yapıyorum.” (Ö1)

“Hayır bir değişiklik olmadı. Geçen sene ödevlerimi öğretmenim mesaj atıyordu. Ödevlerimi her zaman yapıyordum. Yaptıktan sonra fotoğrafını çekip gönderiyordum. Öğretmenim kontrol ediyordu. Bu sene de sayfaları işaretleyip yapıyorum.” (Ö2)

“Ödev yapmada artış” kategorisinde 5 öğrenci ödev yapma alışkanlığında bir artış olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Bu görüşü bildiren öğrenciler şunları söylemiştir:

“Evet oldu. Canlı dersler sırasında öğretmenim ödevlerimi kontrol edemiyordu. Bu yüzden bazen ödevlerimi yapmamıştım. Ama bu sene öğretmenim kontrol ettiği için hepsini yapıyorum.” (Ö8)

“Bu sene çok değişti. Canlı dersler sırasında ödevlerimi pek yapmıyordum. Bu sene

ödeve daha çok önem verdim. Ödevlerimi düzenli yapıyorum." (Ö17)

"Evet değişiklik oldu. Pandemi ödevlerimi yaptığımızda öğretmenimiz tam görmüyordu. Nasıl yaptığımızı tam anlamıyordu. Bende pek yapmıyordum. Ama şimdi ödeve bakıp sorular soruyor bunu nasıl yaptın diye. O yüzden ödevlerimi daha dikkatli yapıyorum." (Ö22)

"Evet oldu. Geçen sene yaptığımız ödevleri ekranda öğretmene gösteriyorduk. Ama ondan çok verim alamıyordum. Doğru yanıtları kontrol edemiyordu. Bu sene ödevlerimi her zaman kontrol ediyor bu yüzden daha çok ödevlerimi yapıyorum." (Ö25)

4 öğrenci, ödev yapma alışkanlıklarında azalma olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. "Ödev yapmada azalış" kategorisinde öğrenci görüşleri ise şöyledir:

"Evet etkisi oldu. Daha az ödev yapıyorum. Çünkü okulda yoruluyorum eve gidince dinlenmek istiyorum." (Ö5)

"Evet etkisi oldu. Pandemi evde ödevlerimi yapıyordum. Ama bu sene kitaplarımı okulda unutmaya başladım. Bu yüzden ödevlerimi eskisi gibi yapamıyorum." (Ö13)

"Evet, oldu. Canlı derste öğrenemediğim konular vardı. Öğretmenimizin bu sene verdiği ödevlerde eski konular da var. O yüzden bu sene ödev yapmakta zorlanıyorum." (Ö18)

"Biraz etkisi oldu. Mesela canlı ders yaparken her zaman ödev yapardım. Çünkü anlamadığım konuları ödevlerle öğreniyordum. Ama okula ödev yapmayı aksatmaya başladım. Çünkü zaten okulda dersleri anlıyorum niye ödev yapayım ki." (Ö19)

Arkadaşlık İlişkilerine Etkiye İlişkin Bulgular

Pandemi dönemindeki canlı dersler sonrası arkadaşlık ilişkilerine etkisine ilişkin öğrenci görüşleri analiz edilerek Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Pandemi Dönemindeki Online Eğitimin Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi

Kategori	f
Olumlu değişiklikler	17
Olumsuz değişiklikler	5
Değişiklik yok	2

Öğrencilerin verdikleri cevaplar üzerinden yapılan analizde "Değişiklik yok", "Olumlu değişiklikler" ve "Olumsuz değişiklikler" kategorileri ortaya çıkmıştır.

2 öğrenci pandemi dönemindeki canlı dersler sonrası arkadaşlık ilişkilerinde bir değişiklik olmadığını dile getirmiştir.

"Karantinada olduğumuz zamanlar arkadaşlarımı özledim ama virüsün son zamanlarında dışarıya çıkıp oynadım. O yüzden bir değişiklik olmadı." (Ö21)

"Hayır değişiklik olmadı." (Ö10)

17 öğrenci pandemi dönemindeki canlı dersler sonrası arkadaşlık ilişkilerinde olumlu değişiklikler olduğu görüşünü belirtmişlerdir. “Olumlu değişiklikler” kategorisine ilişkin örnekler aşağıda görülmektedir:

“Evet oldu. Canlı dersler sırasına yeni arkadaşlar edindim. Okulda konuşmadıklarımın canlı derste samimi oldum. Okul açılınca da arkadaşlarımı özlediğim için daha samimi olduk.” (Ö3)

“Canlı ders sırasında arkadaşlarımı görmediğim için üzüliyordum ve onları özliyordum. Okul açılınca daha fazla vakit geçirmeye başladık.” (Ö12)

“Arkadaşlarımı özledim bu yüzden daha çok oyun oynamaya başladık.” (Ö13)

“Evet etkiledi. Pandemiden önce her gün okulda görüştüğümüz için özlemiyordum. Ama pandemide görüşemedik ve evde çok sıkıldım. Arkadaşlarımı çok özlemiştim. Okul açılınca onlarla daha çok ilgilendim.” (Ö17)

5 öğrencinin görüşü, “Olumsuz değişiklikler” kategorisi altındadır. Bu görüşü bildiren öğrenciler şunları söylemiştir:

“Evet etkisi oldu. Arkadaşlarım saygısız olmaya başlamış. Okul yokken küfürler öğrenmişler. Bu yüzden bu sene onlardan uzaklaştım. Eskiden samimi olduğum arkadaşlarımla da görüşemediğim uzaklaştım.” (Ö18)

“Evet etkisi oldu. Canlı derse katılmayanlarla okula dönünce pek ilişki kuramadım.” (Ö19)

“Okul kapalıyken arkadaşlarımla oynayamadığım için onlardan uzaklaştım. İletişim kurarken zorlandım çünkü onlardan çekiniyordum.” (Ö23)

Öğretmenlerle İletişime Etki

Pandemi döneminde yapılan canlı dersler sonrası öğrencilerin öğretmenlerine karşı düşünce ve duygularındaki değişime ilişkin öğrenci görüşlerine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Pandemi Dönemindeki Online Eğitimin Öğrenci-Öğretmen İlişisine Etkisi

Kategori	f
Olumlu değişiklikler	12
Değişiklik yok	11
Olumsuz değişiklikler	2

Tablo 4’teki öğrenci görüşlerine göre 11 öğrenci, pandemi dönemindeki canlı dersler sonrası öğretmenine karşı düşünce ve duygularında herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir.

Pandemi dönemindeki canlı derslerinin öğretmeniyle ilişkisine olumlu etkisi olduğunu belirten 12 öğrenci vardır. Bu öğrenci görüşlerinden örnekler şunlardır:

“Evet, değişti. Canlı derslere pek katılamadım. Öğretmenimi eskiden sevmiyordum. Görmediğim için özledim ve sevmeye başladım.” (Ö1)

“Öğretmenime karşı sevgim değişmedi. Ama canlı derslerde çok kızmıyordum. Kızsa bile ceza veremiyordum. Ama sınıfta kızıp ceza verebiliyor. O yüzden canlı derste öğretmenimi daha çok beğendim.” (Ö18)

2 öğrenci ise pandemi dönemi canlı dersler sonrası öğretmenine karşı duygu ve düşüncelerinde olumsuz değişiklikler olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. Bu görüşü bildiren öğrenciler şunları söylemiştir:

“Evet değişti. Pandemiye öğretmenimi göremedim. Okul açılınca biraz çekindim.” (Ö14)

“Evet. Uzaktan eğitim sırasında öğretmenim bana samimi gelmiyordu.” (Ö22)

Sonuç ve Tartışma

Pandemi dönemindeki online eğitimin, tekrar sınıf ortamına geldikten sonra okula uyum, ödev yapma, öğretmenler ve akran iletişimde etkisine ilişkin öğrenci görüşlerinin araştırıldığı bu araştırmanın sonuçları aşağıda verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıya yakını, pandemi döneminin yeniden yüz yüze eğitimde okul ortamına uyum sağlama açısından sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler, okulun açılmasına karşı sevinç ve heyecan duyduklarını da ifade etmişlerdir. Bu durumun öğrencilerin okulu sadece eğitim ortamı değil aynı zamanda sosyalleşme ortamı olarak görmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim öğretmen görüşlerine göre uzun zaman sonra bir araya gelen öğrenciler mutlu oldukları için daha uyumlu olarak tanımlanmışlardır (Ünal, 2022). Bununla birlikte öğrencilerin kurallara uymakta zorlandıklarını belirten görüşler de bulunmaktadır. Bu durum, pandemi dönemi boyunca ev ortamının konforu içerisinde eğitim görmeye alışmış olan öğrencilerin sınıf kurallarına uymakta güçlük yaşadıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca yine öğrenci görüşlerine göre pandemi dönemindeki online eğitimde erken kalkma alışkanlığının eskiye göre azalmasının da öğrencilerde okula geç kalma davranışına neden olduğu söylenebilir.

Literatürdeki araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerin kapanma döneminden sonra yüz yüze eğitime geçtikten sonra okula uyumlarına ilişkin sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Öğretmenlerden veri toplanan bir çalışmada pandemi döneminden sonra yüz yüze eğitime geçildiğinde, öğrencilerde uyum sorunlarının yaşandığını belirten öğretmenler olduğu gibi sorun yaşanmadığını belirten öğretmen görüşleri de bulunmaktadır. Öğretmen gözlemlerine göre öğrencilerin, ilk haftalarda

hem temel kurallara (parmak kaldırmadan konuşmak, sınıfta gezmek, arkadaşının sözünü kesmek vb.) hem de yeni kurallara uyumda ve yönergelere uymakta zorlandıkları ifade edilmiştir. Ancak aynı araştırma, okula uyumda problem yaşamadıkları belirtilen öğrencilerin bulunduğunu da göstermektedir (Ünal, 2022). Diğer bir araştırma da bu bulguları destekler mahiyettedir. Bu çalışmada öğretmenlerin sınıflarında/okullarında izinsiz konuşma, kötü söz kullanma, dikkat eksikliği, dikkat dağıtma, derse geç kalma, izinsiz ayağa kalkma, motivasyon eksikliği, dersi dinlememe gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacıların gözlemleri de bu bulguyu desteklemektedir (Canoğulları vd., 2022). Öğretmenler, pandemi sonrasında öğrencilerin sınıf içerisinde şiddet eğiliminin arttığı, öğrencilerin sabırsız davranışlar gösterdiği, akran zorbalığının arttığı, sınıf kurallarına uymama gibi olumsuz tutumlar içerisine girdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir (Dolu vd., 2022). Başka bir çalışmada ise öğretmenler, pandemi döneminde de öğrencilerin kurallara uyma, derse katılım, motivasyonu sağlamada sorun yaşadıklarını belirtmiştir (İncetaş ve Kaf, 2022). Dolayısıyla literatürdeki çalışmaların çoğunluğu öğretmen bakış açısından öğrencilerin çeşitli uyum problemleri yaşadıklarını gösterirken bu çalışmada ise öğrencilerin çoğunluğu problem yaşamadıklarını belirtirken bir kısmı da uyum problemleri yaşadıklarını ifade etmektedir.

Bu araştırmanın diğer bir sonucu, öğrencilerin ödev yapma alışkanlığı açısından farklılıklarına bakıldığında öğrencilerin çoğunluğunun, ödev yapma alışkanlıklarında bir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir. Fakat katılımcı öğrencilerin bir kısmı ödev yapma alışkanlığının arttığını, bir kısmı ise azaldığını ifade etmişlerdir. Ödev alışkanlıklarının değişmediğini belirten öğrenciler, online eğitimde de yüz yüze eğitimde de ödev yapma sorumluluklarını düzenli bir şekilde yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla ödev yapma alışkanlığında değişim olmamasının sebebinin öğrencilerin düzenli alışkanlıklarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu bulgu ile ilgili literatürde herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğrenci görüşleri incelendiğinde, pandemi döneminde ekran başında öğretmenlerin ödevleri sağlıklı bir şekilde kontrol edemediği de anlaşılmaktadır. Ayrıca pandemi dönemi boyunca evde eğitim gören öğrenciler, okulda kazanılması gereken sorumluluklardan öğrencilerin uzak kaldığı söylenebilir. Buna bağlı olarak da ödev yapma alışkanlığında düşüş görüldüğü söylenebilir. Fakat pandemi sonrası yeni eğitim öğretimde ödev kontrolünde artışın olmasıyla öğrencilerin ödev yapma alışkanlığının arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bir grup öğrencinin görüşlerinden ise pandemi sonrası yüz yüze eğitimin daha anlaşılır olması sebebiyle öğrencilerin ödevlerini yapmakta zorlanmadıkları ve ödev yapmada artış yaşadıkları sonucuna ulaşabilir. Yine öğrenci görüşlerinde ödev yapmada düşüş yaşayan öğrenciler ise okulda yoruldukları, kitaplarını unuttukları, öğrenme kayıplarının olduğundan dolayı da düşüş yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Pandemi döneminden sonra sınıf ortamına gelindiğinde arkadaşlık ilişkilerine yönelik üç farklı görüş bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu arkadaşlık ilişkilerinin olumlu etkilendiğini belirtmektedir. Bununla birlikte arkadaşlarından saygısızlık gördüğü için iletişim kurmak istemediğini belirten öğrenci görüşleri de bulunmaktadır. Uzun süre arkadaş çevresinden ve sosyal ortamlardan uzak kalmak gelişimlerinin en dinamik sürecini yaşayan, oyuna ve sosyal etkileşime ihtiyacı olan çocuklar üzerindeki etkilerinin daha derin olduğu söylenebilir. Pandemi dönemi boyunca okuldan uzak kalan öğrenciler arkadaşlarına karşı özlem duyduğu, okul açılınca arkadaşlarına olan samimiyet ve ilgisinin arttığı söylenebilir. Ayrıca pandemi dönemi öncesi samimi olmadığı sınıf arkadaşlarıyla canlı dersler sırasında yakından ilişki kurma imkanı yakalamışlardır.

Öğrencilerden bazıları, yüz yüze eğitime geçtiklerinde arkadaşları ile olan iletişimlerinin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Canlı derslere katılmayan öğrenciler arkadaşlarıyla uzun bir süre görüşemediğinden dolayı sınıf arkadaşlarından çekindiklerini ifade etmişlerdir. Literatüre bakıldığında COVID-19 pandemisi sürecinde okuldaki sosyal ortamdan uzak kalan öğrencilerin sosyal gelişimlerinin eksik kaldığı belirtilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin sosyal izolasyon ile uzun süre evde kalmalarının, sosyal ve duygusal yönden olumsuz etkilere neden olduğu düşünülmektedir (Gençoğlu ve Çiftçi, 2020). Öğretmen gözlemlerine göre ilk haftalarda öğrenciler arkadaşlık ilişkileri kurmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir (Ünal, 2022). Taşınabilir eğitim yapılan okullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre de iletişim zayıflığı çok sık tekrarlanan görüşler arasında bulunmuştur (Dolu vd., 2022).

Öğrencilerinin yeniden sınıf ortamında yüz yüze eğitime geçtikten sonra öğretmenleriyle ilişkileri açısından farklılıkların olup olmadığına ilişkin öğrenci görüşlerine göre süreç olumlu etkilenmiştir. Öğrencilerin pandemi sürecinde öğretmenlerinden uzak kalma sebebiyle özlemlerinin ve sevgilerinin arttığı sonucuna ulaşabiliriz. Ayrıca canlı ders sırasında öğretmenin öğrenciyi cezalandırma imkanı olmadığı için öğrenci öğretmenini canlı dersler sırasında daha çok beğendiklerini de ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenini ekran karşısında samimi bulmayan ve uzak kaldığı için çekilen öğrenciler de olmuştur.

“COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” beyanları:

Etik Kurul Belgesi:

İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu-Sayı: 6/25 Tarih: 24.03.2022

Çıkar Çatışması Beyanı:

Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazar/ların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek:

Bu çalışmanın araştırma ve yazım aşamasında herhangi kişi/kurum veya kuruluşlar

	tarafından finansal destek alınmadığı bildirilmiştir.
Katkı Oranı Beyanı:	%50-%50
Destek ve Teşekkür Beyanı:	
Sorumlu Yazar:	Cihat YAŞAROĞLU
Çifte Kör Hakem Değerlendirmesi:	Dış-bağımsız
<i>The following statements are made in the framework of "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":</i>	
Ethics Committee Approval:	Inonu University Social Sciences and Humanities Scientific Research and Publication Ethics Committee - Number: 6/25 Date: 24.03.2022
Declaration of Conflicting Interests:	No conflicts of interest were reported for this article.
Financial Support:	It has been reported that this study did not receive financial support from any person/institution or organization during the research and writing phase.
Author Contributions:	%50-%50
Statement of Support and Acknowledgment:	
Corresponding Author:	Cihat YAŞAROĞLU
Double-Blind Peer Review:	External-independent

KAYNAKÇA

- Akbal, H. ve Akbal H. İ. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunların öğrenci bakış açısında göre AHP yöntemi ile incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 533-546. <https://doi.org/10.47129/bartiniibf.795863>.
- Akıncı, M. ve Pişkin-Tunç, M. (2021). Uzaktan eğitim uygulamalarında matematik öğretmen adaylarının karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *EKEV Akademi Dergisi*, 25(85), 359-376.
- Akkaş-Baysal, E. ve Ocak, G. (2020). Covid-19 salgını sonrasında okul kavramındaki paradigma değişimine ve okulların yeniden açılmasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(2), 676-705. <https://doi.org/10.37217/tebd.787504>.
- Bakioğlu, B., Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.909184>.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.

- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>.
- Baz, B. (2021). COVID-19 salgını sürecinde öğrencilerin olası öğrenme kayıpları üzerine bir değerlendirme. *Temel Eğitim Dergisi*, 3(1), 6-19. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>.
- Bączek, M., Zagańczyk-Bączek, M., Szpringer, M., Jaroszyński, A., & Wożakowska-Kapłon, B. (2021). Students' perception of online learning during the COVID-19 pandemic: A survey study of Polish medical students. *Medicine*, 100(7), <https://doi.org/10.1097%2FMD.00000000000024821>.
- Canoğulları, E., Yıldız Arıanoğlu, E., Kesik, S., ve Atıcı, M. (2022). Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitime geçen ortaokullarda gerçekleşen öğrenci istenmeyen davranışlarının incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 44-68. <https://doi.org/10.37217/tebd.979158>.
- Creswell, J. W. (2013). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (SB Demir, Çev. Ed.). Eğiten Kitabevi.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa, P., Karpiński, Z., & Mazza, J. (2020). *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets*. Publications Office of the European Union Luxembourg.
- Dolu, İ., Pekdemir, P., Yiğit, B., ve Çiçek, E. (2022). Taşınabilir eğitim yapılan ilkokullarda pandemi sonrası yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches*, 8(18), 18. <https://doi.org/10.51293/socrates.279>.
- Dorn, E., Hancock, B., Sarakatsannis, J., & Viruleg, E. (2020). COVID-19 and learning loss—Disparities grow and students need help. *McKinsey and Company*, 8, 6-7.
- Dreesen, T., Akseer, S., Brossard, M., Dewan, P., Giraldo, J.-P., Kamei, A., Mizunoya, S., & Ortiz, J. S. (2020). *Promising practices for equitable remote learning: Emerging lessons from COVID-19 education responses in 127 countries*. UNESCO.
- Duan, L., Shao, X., Wang, Y., Huang, Y., Miao, J., Yang, X., & Zhu, G. (2020). An investigation of mental health status of children and adolescents in china during the outbreak of COVID-19. *Journal of Affective Disorders*, 275, 112-118. [10.1016/j.jad.2020.06.029](https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.06.029).
- Dursun, D. (2020) İstanbul'un sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerindeki devlet okullarında çalışan ilkokul öğretmenlerinin online eğitim deneyimleri. *Alternatif Araştırma Dergisi*, 25-26.

- EBSAM. (2021). *Pandemi döneminde öğrenme kaybı: Tespit ve öneriler*. EBSAM Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Ferah Özcan, A. ve Saydam, E. N. (2022). Salgın döneminde yaşanan matematik öğrenme kayıplarına yönelik sınıf öğretmenlerinin düşünceleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 30, 181- 210. 10.14689/enad.30.8.
- Gençoğlu, C. ve Çiftçi, M. (2020). Covid-19 salgınında eğitim: Türkiye üzerinden bir analiz. *Journal of History School*, 46, 1648-1673. 10.29228/joh.44212.
- Haşiloğlu, M. A., Durak, S., ve Arslan, A. (2020). Covid-19 uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri şube rehber öğretmenlerinin gözünden öğretmen, öğrenci ve velilerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(3), 214-239. <https://doi.org/10.47714/uebt.811306>.
- Hernández, R., & Jabbari, J. (2022). Disrupted and disconnected: Child activities, social skills, and race/ethnicity during the pandemic. *Frontiers in Education*, 7, 1-12. <https://doi.org/10.3389/educ.2022.869183>.
- İncetaş, F., ve Kaf, Ö. (2022). Covid-19 salgın sürecinin öğrencilerin akademik ve sosyal davranışlarına yansımalarıyla ilgili öğretmen görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 1(2), 156-175. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6302697>.
- Karalı, Y., Aydemir, H., Coşanay, G. ve Şen, M. (2020). Pandemi döneminde uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara ilişkin veli ve öğrenci görüşleri. *SBedergi*, 4(7), 70-<http://dx.doi.org/10.29228/sbe.47498>.
- Merrell, K. W., & Gimpel, G. (2014). *Social skills of children and adolescents: Conceptualization, assessment, treatment*. Psychology Press.
- Michelson, L., Sugai, D. P., Wood, R. P., & Kazdin, A. E. (2013). *Social skills assessment and training with children: An empirically based handbook*. Springer Science and Business Media.
- Reimers, F. M. (2021). *Eğitim ve COVID-19: Pandeminin yarattığı şoktan kurtulmak ve daha iyiyi yeniden inşa etmek*. UNESCO.
- Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 649. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.3.649>.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959- 975. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>.
- Segrin, C., & Taylor, M. (2007). Positive interpersonal relationships mediate the association between social skills and psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 637-646. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2007.01.017>.

- Tarлакazan, E., ve Tarлакazan, B. E. (2021). COVID-19 pandemi sürecinin öğrenci davranışları üzerine etkisi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 52-64. <https://doi.org/10.51725/etad.746534>.
- TEDMEM. (2020). *COVID-19 sürecinde eğitim: Uzaktan öğrenme, sorunlar ve çözüm önerileri*. Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- TEDMEM. (2021). *2020 eğitim değerlendirme raporu*. Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Tekin, E. (2020). COVID-19 kaygısının motivasyon üzerindeki etkisi: Z kuşağı üzerine bir araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 1129-1145. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44070>.
- UNESCO. (2020). *Global education coalition for COVID-19 response*. UNESCO.
- Ünal, F. (2022). Covid 19 salgını sonrasında öğrencilerin okula uyumlarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(13), 363-375. <https://doi.org/10.57135/fjer.1103813>.
- Yaşaroğlu, C., ve Gelmez, F. (2022). İlkokul öğrencilerinin pandemi dönemi çevrimiçi derslere katılımlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 9(3), 415-430. <https://doi.org/10.33907/turkjes.1060705>.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. baskı). Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları

- URL 1: "Bakan Selçuk, 23 mart'ta başlayacak uzaktan eğitime ilişkin detayları anlattı." <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylarianlatti/haber/20554/tr> (Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2021)